

Streektaal en duurzaamheid

onder redactie van

Henk Bloemhoff en Piet Hemminga

Een uitgave van de Stichting Stellingwarver Schrieversronte
Berkoop/Oldeberkoop, 2007

** De internationaole streektaelkonfereensie van 25 meie 2007 in Noordwoolde wodde orgeniseerd deur de Stichting Stellingwarver Schrieversronte in Berkoop. Et bestuur daankt Bank Bercoop veur de sponsoring van de konfereensie en disse bundel, en wat de financiële steun veur de bundel anbelangt ok de perveensie Friesland. Veerder daank an perf. dr. H. Niebaum en perf. dr. R. van Hout veur heur goeie raod. Veur et maeken van een verslag van de forumdiskussie daank an Hans van Borselen.*

© 2007 Stichting Stellingwarver Schrieversronte, Berkoop/Oldeberkoop
ISBN 9789064661433

Omslag: mit daank an Luiz Oliveira/Uitgeverij TIC, Maastricht; die zien omslagontwarp veur de bundel Lang leve de dialecten! (Maastricht, 2006) moch speciaol veur disse bundel bewarkt wodden deur Bauke Visser Koenders/drokkeri'je Van der Meer, Oosterwoolde.

Drok: Van der Meer, Oosterwoolde.

Opmaek: Trijnie Telkamp/Stichting Stellingwarver Schrieversronte, Berkoop en Bauke Visser Koenders/drokkeri'je Van der Meer, Oosterwoolde.

Een uutgifte van de Stichting Stellingwarver Schrieversronte, streektael-instituut van Stellingwarf, Nedersaksisch taelgebied in Friesland. Adres: Willinge Prinsstraat 10, 8431 TZ Berkoop/Oldeberkoop, webstee: www.stellingwarfs.nl; till. 0516-451108; e-mail: info@stellingwarfs.nl

Inhoud

0 Inleiding <i>Piet Hemminga en Henk Bloemhoff</i>	7
1 Over staat en streektaal <i>Piet Hemminga</i>	13
2 Situatie en wenselijkheden voor de studie van het Nedersaksisch: in Nederland en Duitsland <i>Hermann Niebaum</i>	21
3 Het Europese Handvest en het Limburgs: het politieke en het taalkundige discours <i>Roeland van Hout</i>	33
4 De gemeentelijke basis voor streektaalbeleid: situatie en wenselijkheden <i>Henk Bloemhoff</i>	49
5 Gronings: de mogelijkheden om het Gronings in de praktijk te leren <i>Riemke Bakker</i>	61
6 Gronings: een verhaal in mijn lokaal! <i>Ina Bieze</i>	67
7 Gronings: het vak Groninger taal en cultuur in de tweede fase <i>Ingrid Drenth</i>	73

8 De Tokunft vun dat Plattdüütsche: Wat deit de Staat - wat maakt de Verwaltung? <i>Reinhard Goltz</i>	79
9 Beleidsontwikkeling en -ondersteuning voor niet-erkende dialecten in Vlaanderen en Zeeland <i>Veronique De Tier en Rob Belemans</i>	89
10 De Trijetalige Skoalle <i>Eelke Goodijk</i>	107
11 Korte samenvatting van de forumdiscussie <i>Hans van Borselen</i>	115
Over de auteurs	119

0 Inleiding

Piet Hemminga en Henk Bloemhoff

Op vrijdag 25 mei 2007 organiseerde het streektaalinstituut *Stellingwarver Schrieversronte* een internationale conferentie met als titel ‘Streektaalbeleid en duurzaamheid: waartoe, waarheen en hoe!’ De op deze conferentie gehouden voordrachten en forum-discussie zijn in deze uitgave ‘Streektaal en duurzaamheid’ voor de toekomst vastgelegd.

Feitelijk vormt de in het Friese Noordwolde gehouden conferentie een vervolg op de ‘Eerste Nationale Streektaalconferentie’, zoals die op vrijdag 16 juni 2006 in Maastricht werd gehouden. Prof. dr. Roeland van Hout is de personele trait d’union tussen de beide conferenties, door zowel in 2006 in Maastricht, toen in samenwerking met Ton van de Wijngaard, een inleiding te verzorgen, als bijna een jaar later in Noordwolde te spreken. In 2006 stelde hij de vraag centraal of een streektaal toekomst heeft. Deze publicatie doet verslag van zijn voordracht over het Europese Handvest voor regionale of talen van minderheden en het Limburgs.

Zoals de titels van conferentie en publicatie duidelijk maken gaat het in mei 2007 vooral om de vraag op welke wijze het bestaan van streektalen verzekerd kan worden. Dat overheidsbeleid en regelgeving daar een centrale rol bij spelen spreekt voor zich zelf. Maar ook aan het dagelijkse handwerk van taalonderwijs, -onderzoek en volwasseneneducatie kan niet voorbij gegaan worden. Beide aspecten: beleid en praktijk, komen in deze bundel aan de orde. Daarmee is niet gezegd dat alle maatschappelijke domeinen die voor de streektalen van belang zijn, de revue passeren. Enerzijds legden de voor de conferentie beschikbare tijd en middelen van nature de nodige beperkingen op. Anderzijds is een belang-

rijke sector als die van de massamedia niet aan de orde gesteld, omdat de 'Streektaalorganisatie in het Nedersaksisch Taalgebied' (SONT) even eerder, op 20 april 2007, te Ommen een symposium aan het onderwerp streektaal en media wijdde.

Een studiedag bestaat in het algemeen niet alleen uit het uitwisselen van informatie. Het aspect van ontmoeting, gesprek en discussie vormt een even zo belangrijk element van ieder congres. Studiedagen zijn gelegenheden om contacten op te doen en nieuwe plannen voor te bereiden. Een congres biedt de kans om collega's van elders te leren kennen en te praten over gemeenschappelijke problemen en uitdagingen, om daar vervolgens thuis z'n voordeel mee te kunnen doen. Dat klinkt mogelijk allemaal erg serieus en studieus en dat is het ook, maar de ontspanning is op 25 mei 2007 niet helemaal vergeten. De studiedag in het multifunctioneel centrum "t Vlechtwerk", onderdeel van hetzelfde gebouw als het "Nationaal Rietvlechtmuseum" te Noordwolde, werd besloten met een geslaagd optreden van de Sallandse muziekgroep 'Muppetstuff' uit Zwolle.

Deze publicatie houdt de volgorde aan van de tijdens de studiedag gehouden voordrachten. Dat betekent dat de introductie op het thema door dagvoorzitter dr. Piet Hemminga: 'Over staat en streektaal', wordt gevolgd door de bijdrage van prof. dr. Hermann Niebaum: 'Situatie en wenselijkheden voor de studie van het Nedersaksisch: in Nederland en Duitsland.' Zijn bijdrage gaat over de moeilijke situatie waarin de studie van het Nedersaksisch verkeert, maar laat het daar niet bij. Het geeft ook aan - met beide benen op de grond - wat er op afzienbare termijn kan en moet gebeuren.

Vervolgens doet de hiervoor reeds genoemde bijdrage van prof. dr. Roeland van Hout verslag van het Limburgse beleid inzake de streektaal. Van Hout begint zijn artikel echter met een aantal opmerkingen over wat hij 'het verwerpelijke complementariteitsprincipe' noemt: de stringente werkverdeling tussen standaardtaal

en dialect in termen van formele en informele domeinen. Van Hout brengt het verscheidenheidsprincipe voor het voetlicht als alternatief en eindigt met een pleidooi voor een steviger platform voor de streektaalen: een 'Streektaalunie'.

Dr. Henk Bloemhoff gaat in zijn bijdrage 'De gemeentelijke basis voor streektaalbeleid: situatie en wenselijkheden' uitgebreid op het Nedersaksisch in als een nog immer voortlevend cultuurhistorisch monument, de mogelijkheden voor betrokken burgers om activiteiten ter ondersteuning op te zetten en hij schetst hoe de gemeentelijke overheid op velerlei manier, en niet alleen financieel, kan en moet steunen.

Dan volgen drie Groninger bijdragen die alle over de praktijk van het taalonderwijs gaan, in het bijzonder het onderwijs van het Gronings. Riemke Bakker doet verslag van de door het *Huis van de Groninger Cultuur* succesvol georganiseerde cursussen Gronings voor volwassenen, zowel Groningssprekers van-huis-uit als niet-Groningstaligen. Ina Bieze geeft aan wat haar ervaringen zijn met het integreren van het Gronings binnen het onderwijsprogramma voor de bovenbouw van HAVO en VWO en baseert zich daarbij op haar eindschrijftie ten behoeve van de opleiding Nederlands eerste graad aan de *Noordelijke Hogeschool Leeuwarden*. Ingrid Drenth maakt vervolgens duidelijk welke stappen gezet moet worden om het vak Groninger taal en cultuur in de bovenbouw van HAVO en VWO te realiseren. Ook zij baseert zich op haar eindschrijftie van de opleiding Nederlands eerste graad, eveneens aan de *Noordelijke Hogeschool Leeuwarden*.

Dr. Reinhard Goltz heeft het over de toekomst van het 'Plattdüütsch' en stelt zich de vraag wat de overheid - op de verschillende niveaus - op dat terrein doet en kan doen. Daarnaast geeft de directeur van het 'Institut für Nedderdüütsch Spraak' in Bremen voorbeelden van praktische taalbevordering in zowel het onderwijs als bij de overheid. Goltz onderstreept de noodzaak dat de

sprekers van een streektaal zelf het initiatief nemen en niet wachten op de inzet van de overheid. Zijn bijdrage besluit met een nieuw motto: 'Suup di duun un freet di dick - maak op dat Muul bi Politik!'

Vervolgens komen Veronique De Tier en Rob Belemans aan het woord. Hun bijdrage betreft de beleidsontwikkeling en -ondersteuning voor de in het kader van het Europees Handvest voor regionale talen niet erkende dialecten in Vlaanderen en Zeeland. Het verschil tussen België en Nederland, voor zover het gaat om het taalbeleid en het Europees Handvest, wordt duidelijk gemaakt. Dat verschil betekent echter niet dat de streektaalen in België buiten de aandacht en zorg van de overheid vallen. In zowel het Vlaamse als het Zeeuwse vormt de streektaal een onderdeel van het beleid betreffende het immateriële erfgoed. De Vlaamse koepelorganisatie voor dialecten en oraal erfgoed 'Variaties' wordt vervolgens uitgebreid voorgesteld.

Als mogelijk eigentijds perspectief voor een hoopgevende benadering van streektaalen binnen het onderwijs geeft Eelke Goodijk ten slotte een exposé over het experiment met de drietalige basisschool - Fries, Nederlands en Engels -, zoals dat tussen 1998 en 2006 in Friesland is gehouden. 'Meer talen, meer toekomst', zo luidt zijn slogan.

Deze slogan concretiseert zich in deze publicatie overigens in het gebruik van slechts twee talen, het Nederlands en Nederduits. Aan de beperking van in ieder geval negen verschillende mogelijkheden tot het gebruiken van slechts twee talen, ligt geen principiële keuze ten grondslag. Om praktische redenen, met name de communicatie met Vlaamse deelnemers aan de conferentie, had de organisatie de auteurs aangeraden hun lezing in het Nederlands te houden, alleen aan dr. Goltz was gevraagd zijn lezing in het Nederduits uit te spreken. De samenstellers van deze bundel hebben de aangeleverde teksten, op een aantal redactionele aanpassingen

na, integraal overgenomen.

De publicatie besluit met een korte samenvatting van de forumdiscussie en een overzicht van auteursgegevens.

Wij danken de auteurs voor hun vlotte medewerking, die ertoe heeft geleid dat deze bundel in een relatief kort tijdsbestek kon worden samengesteld. Verder danken wij ieder ander die aan de totstandkoming heeft meegewerkt, zoals uitgeverij TIC Maastricht voor het mogen toepassen van het omslagmodel van de bundel die verslag doet van de eerste nationale streektaalconferentie. Mede namens het streektaalinstituut *Stellingwarver Schrieversronte* spreken wij de hoop uit dat andere streektaalorganisaties het initiatief zullen nemen tot een vervolg op onze tweede (inter)nationale streektaalconferentie in Noordwolde.

Oldeberkoop, oktober 2007